

Normgivningsmakt

Konstitutionell rätt - Rättsfilosofi - Det svenska statsskicket - Offentlig makt - Normgivningsmakt - Domstolar och myndigheter - Kontrollmakt - Grundläggande fri- och rättigheter - Offentlighetsprincipen

Normgivningsmakt = "makten att skapa och ändra bindande skriftliga rättsregler"

All offentlig utövning måste ha stöd i lag och vara förenlig med grundlag.

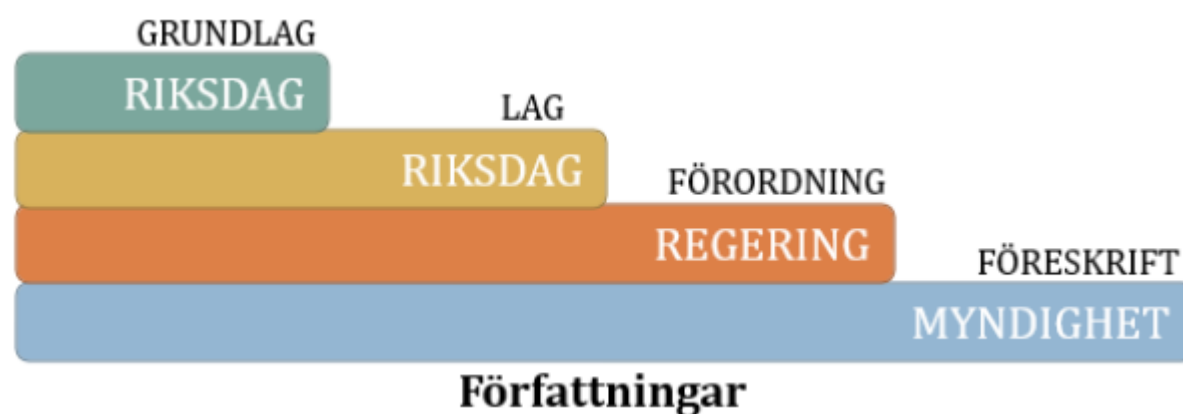
Den uppenbara normgivningen är lagstiftning. Men det finns flera sätt som normer bildas och därför måste man ta ett större perspektiv.

Normgivning är således ett samlat begrepp för aktiviteter som offentliga aktörer vidtar som resulterar i att bindande rättsliga normer uppstår.

Här kan det vara på sin plats att reda ut begreppen lite, vi utgår från RF 8:1: "Föreskrifter meddelas av riksdagen genom lag och av regeringen genom förordning. Föreskrifter kan också, efter bemyndigande av riksdagen eller regeringen, meddelas av andra myndigheter än regeringen och av kommuner.

Ett bemyndigande att meddela föreskrifter ska alltid ges i lag eller förordning."

I detta lagrum kallas samtliga rättsregler för föreskrifter. Det kan dock bli lite förvirrande då myndigheternas rättsregler heter (myndighets)föreskrift. Ett bättre samlingsord för alla rättsregler är **författning**.

Överlag skapas de flesta reglerna på myndighetsnivå. Uppskattningsvis finns det 1300 lagar, 2733 förordningar och 7000 myndighetsföreskrifter. Som vi kommer se längre ner kan dock myndighet aldrig skapa regler på eget initiativ, normgivningsmakten måste delegeras.

Vi kan dock reda ut varför så många regler faktiskt skapas på myndighetsnivå. Lagen är ofta mer allmänt hållen medan en föreskrift innehåller mer detaljer. Riksdagen ska peka ut riktningen och ramarna med lagstiftning men låter ofta en myndighet (eller regering), som ofta kan ett givet område mycket bättre, skapa de mer detaljerade reglerna.

Exempel: Körkortslag innehåller regler om bestämmelser om behörighet för att köra motorfordon.

Transportstyrelsen (en myndighet, som delegerats makten via regeringen) – har skrivit utförligare regler som tex vilka medicinska krav som krävs för att inneha körkort. Detta innebär också att man inte behöver ändra lagen om man vill förändra detaljerna. Att man behöver körkort för att köra en bil kommer antagligen inte behöva förändras så ofta. Däremot kanske man behöver reglera exakt de medicinska kraven och då är det enklare om det sker på myndighetsnivå.

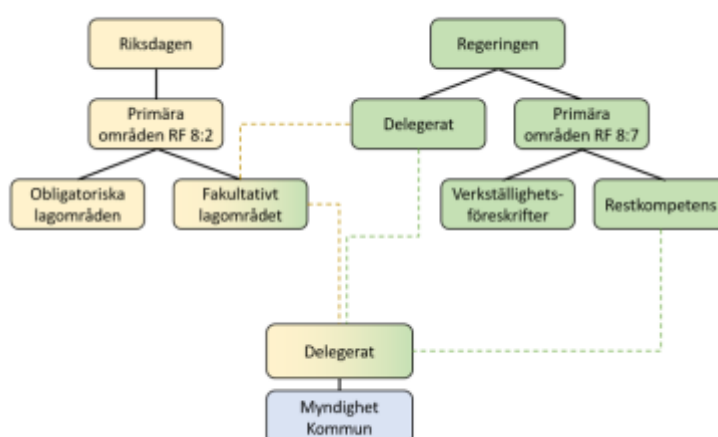
Kortfattat ska "viktigare" frågor hamna högre upp i normgivningshierarkin (alltså på riksdagsnivå). (utöver detta moment – en stor del av normgivningsmakten vilar nu på EU – som direkt påverkar oss i Sverige. Sverige har överlåtit en del av normgivningsmakten på EU.)

Normgivningen

Normgivning innebär att våra offentliga aktörer, riksdagen, regeringen, myndigheter och kommuner, kan skapa bindande regler för enskilda personer. En viktig princip är att reglerna kan tillämpas generellt, man får inte skapa regler för specifika personer.

Eftersom all makt utgår från folket (RF 1:1) – så det kan hjälpa att tänka sig att dessa aktörer agerar i en hierarki, där riksdagen är den aktör som befinner sig närmast folket och därför har "mest" makt. Regeringen och myndigheterna befinner sig däremot längre ifrån folket i och med att folket inte röstat fram regeringen eller tjänstemännen på myndigheterna. Det borde betyda att regler som påverkar enskilda mer också borde tas fram högre upp i hierarkin (dvs. närmare folket). Först och främst kan riksdagen stifta vilka regler som helst, det finns ingen gräns för riksdagens normgivningsmakt. Däremot utnyttjar inte riksdagen alla sin makt. Tvärtom låter man regeringen och i förläningen myndigheter skapa regler.

I regeringsformen står det vilka områden som riksdagen får lagstifta om, men det står också vilka områden då regeringen får skriva förordningar. Det framgår inte av RF vilka områden som hör till myndighet/kommun. Istället finns det regler om att riksdag och regering kan delegera normgivningsmakten till myndighet/kommun.

I kapitel 8 i RF bestäms vem som har och hur normgivningen i Sverige går till. Den är komplicerad därför att paragraferna hänvisar fram och tillbaka till varandra och kan inte läsas var för sig. Regeringens möjlighet att skapa förordningar hittar man i paragrafen (RF 8:2) om riksdagens normgivning – men andra ord, det som inte står i den paragrafen ligger inom regeringens "restkompetens".

Riksdagen har ett primärt lagområde – som kan delas upp på en obligatorisk del och en fakultativ. Poängen med uppdelning är att vissa regler måste stanna på riksdagsnivå och andra kan delegeras till regering (och myndighet).

Ett exempel på regler som måste meddelas på riksdagsnivå är civilrätt, straffrätt och skatterätt (de två sista har undantag). Till civilrätten hör ex. arbetsrätt, associationsrätt, obligationsrätt, familjerätt, allmän fastighetsrätt, försäkringsrätt, sakrätt, avtalsrätt och immaterialrätt, köprätt, konsumenträtt, skadeståndsrätt. På alla dessa områden är det alltså bara riksdagen som kan meddela regler, detta sker i form av lagar.

Nästa kategori är det som kallas offentlig rätt (skatterätt, strafflag, processrätt, förvaltningsrätt). Inom dessa områden kan riksdag och i viss mån regering meddela lag respektive förordning.

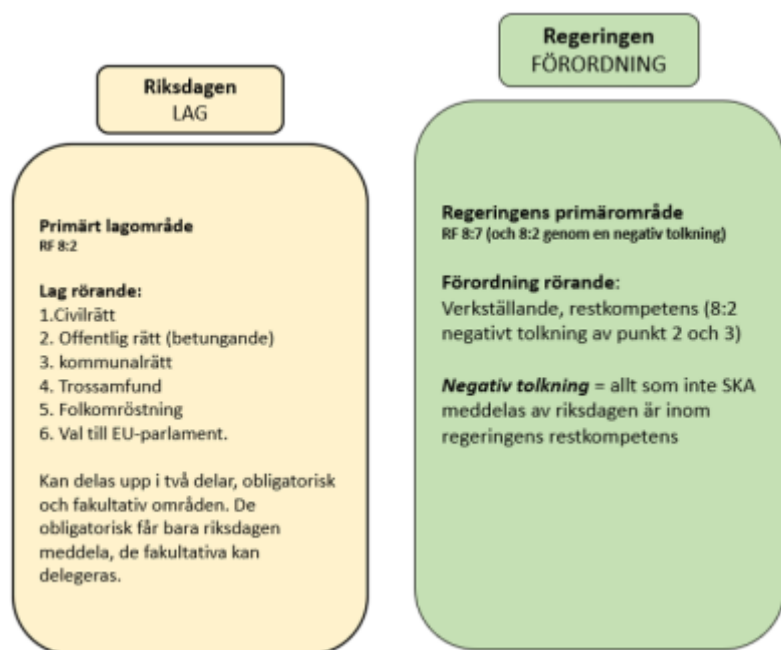
Vem har rätt att meddela regler inom offentlig rätt? Om det är betungande regler, dvs sådana regler som kräver att enskilda accepterar ett ingrepp i den egna rättsfären (att man som medborgare inte kan göra vad man vill utan måste rätta sig efter någon regel). Dvs man måste göra något eller låta bli att göra något. Exakt vad som räknas som "betungande offentlig rätt" är svår att redogöra för här. Men straffrätt och skatterätt lyfts ofta som exempel – att hamna i fängelse eller tvingas betala skatt anses som ett "ingrepp på rättsfären" och anses därför som betungande. Det är regler som den enskilda inte kan välja bort.

Regler som hör till offentlig rätt som inte är betungande är sådana där medborgare inte påverkas alls, det är frivilligt att utsätta sig för regeln eller att man får något (till exempel bidrag). Frivilligheten handlar om t ex avgifter som inte är påtvingande, avgift på museum. Tanken är att man som medborgare inte måste betala avgift på museum (men man måste betala skatt). En regel där man får något skulle vara regler om bidrag – det är motsatsen till betungande regler. Om vi tittar specifikt på regeringen så har regeringen enligt 8:7, normgivning direkt av RF. Verkställighet och restkompetens.

Utöver det kan även riksdagen delegera områden till regeringen (så länge det inte är riksdagens obligatoriska områden).

Vad restkompetensen uttryckligen är går inte att läsa i 8:7 utan man måste titta i 8:2. Det som inte står som riksdagens normgivningsmakt är regeringens (det kallas att man läser regeln motsatsvis). Vi har redan varit inne på vad det rör sig om för regler, neutrala och positiva regler (avgift på museum och bidrag).

Utöver dessa områden kan regeringen meddela förordningar om riksdagen delegerar normgivningsmakten (aldrig det obligatoriska området, civilrätt). Det finns vissa hinder vid delegationen dock, som går att utläsa i 8:3 – riksdagen får aldrig delegera regler som handlar om andra straffrättsliga påföljder än böter, regler om skatt (förutom tull) och aldrig regler rörande konkurs och utsökning.

Ändra grundlag

Att ändra en grundlag i Sverige är en mer komplicerad och långsam process än att stifta eller ändra vanliga lagar. Detta beror på att grundlagen utgör grunden för hela rättsordningen och därför kräver större stabilitet och långsiktighet. Tanken är att förhindra att grundlagen ändras för snabbt eller för lättvindigt, vilket säkerställer att ändringar sker med bred politisk enighet och eftertanke.

Processen för att ändra en grundlag innebär flera steg som ger både politiker och allmänheten tid att reflektera över och diskutera förslaget. Genom att kräva ett riksdagsval mellan besluten ges väljarna en chans att indirekt påverka genom att rösta fram en ny riksdag som kan godkänna eller förkasta ändringen.

Grundlagens regler ger också möjlighet till en folkomröstning, vilket stärker det demokratiska inflytandet ytterligare. Här är huvudstegen i processen:

1. Två likalydande beslut i riksdagen: Först måste riksdagen anta ett förslag om ändring av grundlagen. Detta beslut görs vilande.
3. Mellanliggande riksdagsval: Efter det första beslutet hålls ett allmänt riksdagsval. Den nyvalda riksdagen måste sedan fatta samma beslut om grundlagsändringen.
5. Nio månaders frist: Det måste gå minst nio månader mellan att förslaget först presenterades och valet.
7. Möjlighet till folkomröstning: Om minst en tiondel av riksdagens ledamöter kräver det, och minst en tredjedel av ledamöterna stödjer kravet, hålls en folkomröstning där medborgarna får säga sitt om ändringen.

Genom dessa steg säkerställs att ändringar av grundlagen inte sker utan bred politisk förankring och möjlighet till offentlig debatt och inflytande.

Att kunna

- Känna till de olika föreskrifterna och vilken nivå de skapas på och hur grundlag ändras.
- Beskriva hur normgivningsmakten är fördelad i Sverige.

From:

<https://juridik.kristiansen.nu/> - Juridik på gymnasiet

Permanent link:

<https://juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=konstitutionellraett:normgivningsmakt&rev=1725954688>

Last update: **2024/09/10 07:51**

